

YNGLENDE FUGLE I PORSEMOSEN 2001

Udarbejdet af Ornitho Consult A/S til Københavns Amt

Indhold

1. Sammenfatning	3
2. Indledning	5
3. Eksisterende forhold	6
3.1. Planmæssig status	6
3.2. Områdebeskrivelse	7
4. Metoder	10
4.1. Fugletællinger	10
4.2. Vejrforholdene	11
5. Resultater 2001	12
5.1. Porsemosens ynglefugle 2001-med tilbageblik	12
5.2. Øvrige ynglefugle 2001	24
5.3. Ikke-ynglende arter 2001	25
6. Porsemosen som ynglefuglelokalitet	27
7. Pleje og overvågning	29
9. Referencer	30

*Rapport fra Ornithology Consult A/S til Københavns Amt 2001
Ornithology Consults Projektleder: Erik Mandrup Jacobsen
Københavns Amts projektleder: Christian Ebbe Mortensen*

1. Sammenfatning

Overvågning

Som et led i overvågningen af amtets grønne områder fik Københavns Amt i april-juli 2001 foretaget en optælling af ynglende fugle i Porsemosen ca. 15 kilometer vest for København.

Porsemosen er et betydningsfuldt kerneområde for dyr og planter og er desuden et vigtigt landskabeligt forbindelsesled til andre af regionens grønne områder.

Hyppigste ynglende vandfugle i 2001 var blishøne (21-24 par), gråand (15-20 par), vandrikse (14-17 par), grønbenet rørhøne (8-10 par) og grågås (6-8 par). Desuden skal nævnes gråstrubet lappedykker (3-4 par), lille lappedykker (2-3 par) og toppet lappedykker (2 par). Specielt er ynglebestanden af vandrikse imponerende og kun få, om nogen, andre lokaliteter i amtet huser en tilsvarende bestand.

Desuden rummer Porsemosen endnu små bestande af rørhøg (1 par), vibe (0-1 par), dobbeltbekkasin (0-1 par), pungmejse (0-1 par) og græshoppesanger (2-3 par), samt pæne bestande af sivsanger (7-10 par), nattergal (20-25 par) og kærsanger (17-21 par).

Pungmejsen

Porsemosen var den første lokalitet, hvor pungmejserne for alvor etablerede sig herhjemme, da den indvandrede som ynglefugl i 1964. Porsemosen har i de fleste tidligere år rummet en på landsplan helt unik bestand af pungmejser, men med en ynglebestand på blot 0-1 par i 2001, 1 par i 2000 og 0-1 par i 1999, synes arten tæt på at forsvinde som ynglefugl fra området. Årsagerne til dette kendes ikke.

Pungmejserne er den eneste regelmæssigt ynglende "Røddlisteart" i Porsemosen.

I alt blev der i 2001 registreret 61 muligt eller sikkert ynglende arter i Porsemosen. Af disse er 13 egentlige vandfuglearter. Dertil kommer 14 ikke-ynglende arter, der opholdt sig kortere eller længere tid i mosen. Fra denne liste skal nævnes pibeand, rødrygget tornskade og flodsanger.

Rød- og Gulliste

I relation til Miljø- og Energiministeriets Røddliste over dyr og planter i Danmark skal nævnes, at der i 2001 yngledes pungmejsen i Porsemosen (kategori "Sjælden"), og fra Gullisten skal nævnes, at der i 2001 yngledes vibe, jernspurv, gulbug og sivsanger (kategori "Opmærksomhedskrævende") i mosen. Endeligt forekommer rørhøg på EF-Fuglebeskyttelsesdirektivets Anneks 1.

Porsemosen kan fortsat benævnes en "VI-lokalitet", d.v.s. en "ekstraordinær god fuglelokalitet for vådområdefugle" efter kriterier fremsat af Dansk Ornitologisk Forening, selv om mosens fuglesamfund gennem de sidste årtier har ændret sig. Den høje klassificering skyldes dog udelukkende pungmejsens (fortsatte) tilstedeværelse, og netop denne art synes nu tæt på at forsvinde.

Tilgroning

Mosen er under tilgroning, bl.a. som følge af græsningsophør på en del tidligere kreaturafgræssede arealer. Siden midten af 80'erne er især ande- og vadefugle gået tilbage i antal, som tilfældet også er på mange tilsvarende lokaliteter landet over. Arter som rødben, gul vipstjert og sortterne er for længst forsvundet som ynglefugle. Omvendt synes kæranger og sivsanger at klare sig udmærket, idet den sidstnævnte nu atter er at tælle blandt mosens karakterarter.

I lighed med tidligere år blev de væsentligste vandfugleforekomster i 2001 noteret syd for Nybølle Å. Her findes de fleste og de største permanente vandarealer, og hele området er mindre "kultiveret" end mosens nordlige halvdel, der i højere grad bærer præg af jagtlige aktiviteter.

Dog er det fugtige engområde i mosens nordligste del af en vis interesse med regelmæssigt ynglende ynglede vibe, sivsanger og græshoppesanger samt enkelte år spillende plettet rørvagtel.

Naturpleje

Netop bl.a. mosens vandfugleforekomster lå til grund for Porse-mose-fredningen i 1968, hvorfor en forringelse af mosen som vandfuglelokalitet bør imødegås ved hjælp af passende plejeindgreb, først og fremmest en hævning af vandstanden samt en rydning af vegetationen på de tilgroede arealer.

Allerede nu fælder flere af lodsejerne træer og buske rundt omkring i mosen med henblik på at genskabe lysåbne partier og åbne vandflader. Alt andet lige er en sådan rydning bedre end ingenting, f.eks. findes nu en stor orkidebestand i et tidligere stærkt tilgroet område mellem Nybølle Å og mosens to største tørvegrave.

Det generelle indtryk er imidlertid, at den "private" naturpleje oftest retter sig mod jagtbare arter som f.eks. fasaner og (udsatte) gråænder og bl.a. indebærer opsætning af andehuse m.m. og beplantning i den allerede stærkt tilgroede mose.

Koordineret indsats

Disse eksempler understreger behovet for en koordineret naturplejeindsats i Porse-mosen.

2. Indledning

Overvågning

Københavns Amt fik forår og sommer 2001 foretaget en optælling af ynglende fugle i Porsemosen vest for København. Undersøgelsen blev gennemført som en del af overvågningen af amtets naturområder.

Baggrunden for at inddrage fuglene i naturovervågningen er dels fuglelivets store rekreative værdi, dels fredningen af Porsemosen i 1968, der bl.a. baserer sig på mosens fuglemæssige værdier.

Overvågningen af amtets naturområder har i perioden 1981-1989 været varetaget af Hovedstadsrådet. Siden 1989 er overvågningen af Porsemosen og andre vigtige lokaliteter i amtet blevet foretaget af Københavns Amts Tekniske forvaltning.

Denne rapport er den 8., hvori Porsemosens ynglefugle gives en selvstændig omtale. I 1986 udgav amtet desuden en plejeplan for ynglende fugle i Porsemosen, og en plejeplan er ligeledes udarbejdet af Rambøll i midten af 90'erne. Nærværende arbejde skal ses i sammenhæng med disse tidligere arbejder, ligesom projekter gennemført i regi af bl.a. Danmarks Naturfredningsforening med fordel kan inddrages.

Porsemosen er et betydningsfuldt kerneområde for dyr og planter og desuden et vigtigt landskabeligt forbindelsesled til andre af regionens grønne områder. Mod syd er mosen via Store Vejleå forbundet til Vallensbæk og Tranegilde Moser og videre mod øst gennem Køge Bugt Strandpark til det fredede område Vestamager. Porsemosen er i øvrigt centralt placeret i områdets øvrige småmoser, heriblandt Vasby- og Sengeløse Moser, der er udpeget som EU Habitatområde (nr. 124) og er, via Nybølle og Hove Å, forbundet med Gundsømagle Sø og Roskilde Fjord mod nordvest. På flere af disse lokaliteter foretages eller planlægges allerede naturpleje- og genopretnings-aktiviteter.

Formål

Hovedformålet med nærværende arbejde har været at give en aktuel status for Porsemosens ynglefugle samt at sammenholde denne med eventuelle ændringer i vegetationsforhold og arealudnyttelse.

Københavns Amt undersøger, som et led i en række plejeforanstaltninger, mulighederne for at hæve vandstanden i mosen. Regelmæssige registreringer af mosens ynglefugle gør det muligt at vurdere effekten af dette og andre naturplejetiltag.

Feltarbejdet i Porsemosen i 2001 er udført af Erik Mandrup Jacobsen og Bo Svenning Petersen. Fugletællinger i og omkring Porsemosen er i 2001 desuden foretaget i forbindelse med Ornis Consults overvågning af agerlandets fugle for Miljøstyrelsen.

3. Eksisterende forhold

3.1. Planmæssig status

Beliggenhed

Porsemosen er en relativt tilgroet tørvemose beliggende ca. 15 kilometer vest for København i Ledøje-Smørum og Høje Tåstrup kommuner. Porsemosen omfatter samlet et areal på ca. 100 ha og udgør dermed en stor del af egnens største fredede moseområde på 405 ha. Dette område strækker sig fra Roskildevej i syd langs Store Vejleå og fortsætter nord for landsbyerne Vridsløsemagle og Sengeløse i en bue vestpå i Porsemosen, Sengeløse Mose og Vasby Mose (figur 1).

Dannelse

Tidligere var mosen vanddækket og indgik, sammen med områdets øvrige småmoser, i et stort søsystem, der omfattede de nuværende moser Tysmose, Porsemose og Sengeløse Mose. Bakken med Øbakkegård nord for mosen var en egentlig ø, og endnu i begyndelsen af forrige århundrede måtte man ofte sejle til øen for at komme over til de græssende kreaturer. Ved tilgroning er søerne med tiden omdannet til de nuværende lavmoser.

Undersøgelser

Hovedstadsråd foretog i 1980 en § 43-registrering af Porsemosens flora, og grundige undersøgelser af Porsemosens planteliv er foretaget af Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomiteer i Tåstrup, Ballerup og Albertslund (Binau & Hansen 1986) og Ornis Consult og Københavns Amt i 1993 (Hansen 1993).

Flora-registreringer er desuden foretaget af Fredningsstyrelsen (Gravesen 1976), og af Dansk Botanisk Forening som en del af en landsdækkende atlasundersøgelse (Atlas Flora Danica).

Forholdsvis detaljerede optællinger af Porsemosens ynglefugle foreligger fra begyndelsen af 60'erne (Ferdinand et al. 1968) og 70'erne (Ferdinand 1971, Jensen & Petersen 1976) samt fra Dansk Ornitologisk Forenings lokalitetsregistreringsprojekt i 1978 (Dybbro & Boeg 1982). I 1981 indledte Dansk Ornitologisk Forening et samarbejde med Hovedstadsrådet med henblik på at følge udviklingen i hovedstadsregionens vigtigste naturområder. Dette arbejde omfattede bl.a. en række fugletællinger i Porsemosen (f.eks. Kayser & Braae 1987). En totaloptælling af mosens ynglefugle blev foretaget i sommeren 1986 (Haagensen & Woolhead 1987) i forbindelse med udarbejdelsen af en plejeplan for Porsemosen (Jacobsen 1988). Fugletællinger er ligeledes foretaget som en del af Dansk Ornitologisk Forenings atlasprojekt i midten af 90'erne. Københavns Amt har foranstaltet ynglefugletællinger årligt siden 1993.

Porsemosens værdi som paddelokalitet, ikke mindst i forbindelse med dyrenes spredningsmuligheder i regionen, er vurderet under Hovedstadsrådets og senere Københavns Amts overvågning af paddelokaliteter i Københavns Amt (Hesselsøe 1990). En Naturfører for Store Vejleå Dalen er udgivet af Danmarks Naturfredningsforening (Hansen 1984).

Regionplaner

Porsemosen er i Regionplanen udpeget som et særligt følsomt naturområde og fredningsinteresseområde med særlig interesse som "kerneområde", d.v.s. et område af særlig stor værdi for regionens plante- og dyreliv. I plan-

lægningen er det hensigten, at dyr og planter via "spredningskorridorer" får mulighed for at sprede sig fra ét kerneområde til et andet. Derfor skal der tages særlige hensyn til områdets flora og fauna og mosens natur skal bevares og om nødvendigt forbedres ved pleje.

Fredningsforhold

I 1964-65 rejste Danmarks Naturfredningsforening en fredningssag for Porsemosen for at "sikre mosernes betydning som grønne områder i forbindelse med fremtidig byudvikling omkring de radiære trafikforbindelser fra København mod vest". Mosen blev omfattet af tre enslydende fredningskendelser afsagt af Overfredningsnævnet den 28. juni 1968. Af kendelserne fremgår, at "arealerne fredes således, at tilstanden på disse ikke må forandres, men de skal udelukkende kunne udnyttes på samme måde som hidtil som landbrugsarealer og friluftsgartnerier, for så vidt at efterfølgende bestemmelser ikke medfører yderligere rådighedsindskrænkninger". Sidstnævnte sigter til et forbud mod bl.a. opførelse af bygninger, afgravning, opfyldning, henkastning af affald samt fjernelse eller etablering af beplantning. Endelig er de af mosens søer og enge, som udgør over 2500 m² i sammenhængende areal omfattet af naturfredningslovens § 3, hvoraf det bl.a. fremgår, at disse arealer kun med tilladelse fra amtsrådet må opdyrkes, tilplantes eller på anden måde ændres.

Ejerforhold

Porsemosen er opdelt i en række mindre parceller, der for størstedelens vedkommende ejes af private. Enkelte parceller er dog i offentlig eje. Den østlige del ejes således af Miljøministeriet og hører under Vestskoven, et mindre areal ejes af Landbohøjskolen, og to parceller mod nordvest ejes af Jordlovsudvalget som en del af Øbakkegårds jorder.

Fredningsstatus

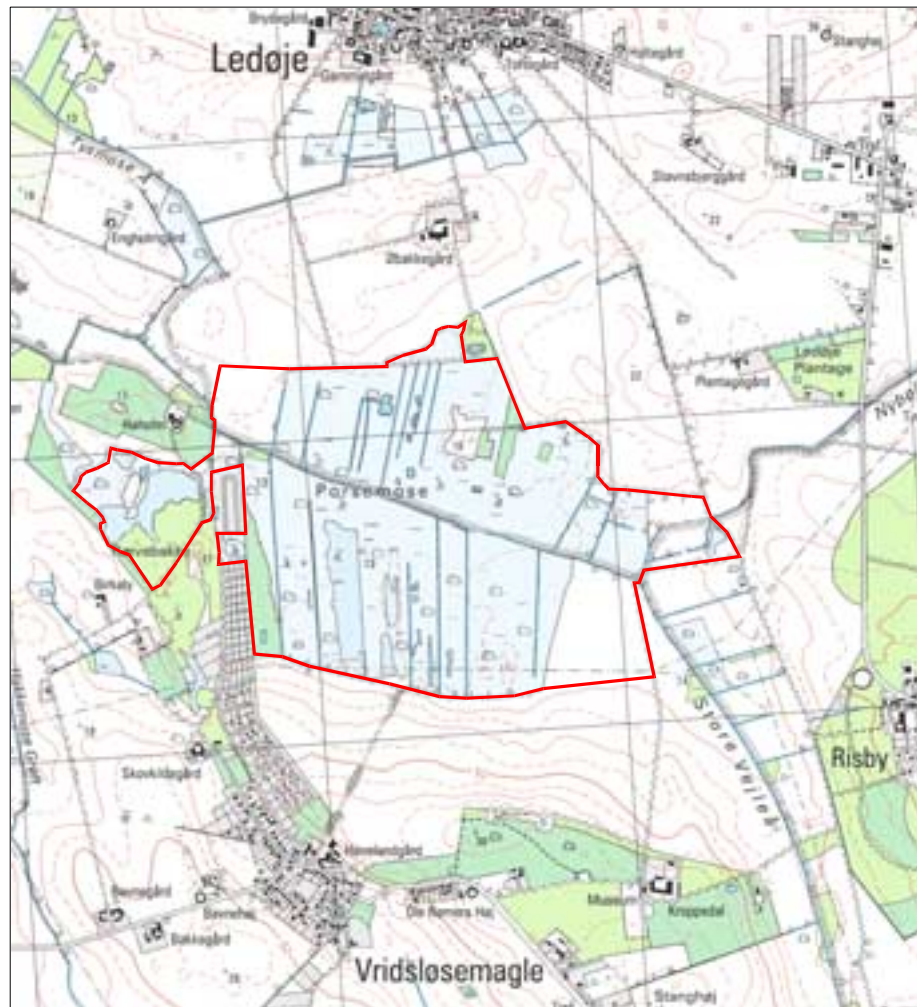
Tidligere fremsatte plejeforslag omfatter bl.a. vegetationsrydning og genindførelse af kreaturgræsning. De nuværende fredningskendelser og ret komplicerede ejerforhold vanskeliggør imidlertid sådanne indgreb. De store moser på Københavns vestegn indgår i den nationale handlingsplan for fredninger på land. Amtet overvejer derfor en modernisering af de nuværende fredninger, bl.a. for at muliggøre naturpleje i området.

3.2. Områdebeskrivelse

Naturtyper

Porsemosen er en ældre, relativt tilgroet tørvemose beliggende i en stor, åben sækning i landskabet, hovedsageligt omkranset af dyrket agerland. Mod vest findes dog en rørskovsomkranset sø ("Høholmsøen"), der er adskilt fra Porsemosen af et kolonihaveområde. Som det eneste sted i mosen foretages kreaturafgræsning på Vestskovens enge i mosens nordøstlige hjørne.

Som følge af undergrundens høje kalkindhold er Porsemosen en alkalisk mose, hvilket også afspejles i mosens flora. Blandt plantesamfundene er overgangsrigkæret, der er karakteriseret ved en høj artsdiversitet og mange tokimbladede urter. Vegetationen præges i øvrigt af tagrør, birk, pil og el. I mosens udkant, som markering af grænser mellem de enkelte parceller og som vildtremiser er flere steder plantet levende hegn, ligesom der på flere af de højere partier for mange år siden er plantet birk, pil, el og nåletræer.

Figur 1: Porsemosen og nærmeste omgivelser med stednavne benyttet i teksten. Undersøgelsesområdet er markeret med linie (Kort- og Matrikelstyrelsen, ca. 1: 20.000).

Vandarealer

Porsemosen deles i en nordlig og sydlig halvdel af Nybølle Å. Åen er trods navnet ikke et naturligt vandløb men en kanal, som blev gravet i begyndelsen af forrige århundrede for at afvande arealerne inde i mosen. Nybølle Å gennemstrømmer mosen fra øst mod vest og har, via Hove Å og Gundsømagle Sø, sit udløb i Roskilde Fjord. I visse perioder er vandet næsten stillestående, og i tørre somre kan åen næsten tørre ud. Hvorvidt åløbet har en egentlig drænende effekt er derfor usikkert. Åen oprenses én gang om året, og den oprensede grøde placeres i en 3-4 meter bred zone langs åen. På mosens nord- og nordvestlige side er desuden anlagt dræningskanaler med henblik på at tørlægge nærliggende landbrugsjorde.

I dag fremstår Porsemosen med en del større og mindre søer og vandhuller, hvoraf de fleste er opstået som følge af tørvegravning under og lige efter 2. Verdenskrig. Som på fredningstidspunktet findes i dag de fleste større, permanente vandarealer syd for Nybølle Å. Særligt nord for Nybølle Å er siden fredningen dog anlagt en del andedamme til jagtligge formål. Et mindre, tidligere næsten helt tilgroet, vandhul beliggende i kolonihaveområdet vest for Porsemosen blev i ca. 1990 oprenset og udvidet be-

tydeligt. Fund af kransnålalger i flere af mosens tørvegrave tyder på, at vandet er/var relativt uforurenet (Binau & Hansen 1986).

Som en del andre vådområder i amtet lider Porsemosen under den generelle vandstandssænkning forårsaget af vandindvindingen i Københavnsområdet. Om foråret er større arealer dog ofte oversvømmede. I løbet af sommeren falder vandstanden gradvist, og i juli/august er rørsumpen udtørret mange steder. En vandstandshævning blev foretaget i 1978, og amtet undersøger nu muligheden for atter at hæve vandstanden i mosen.

Tilgroning

Mange tidligere lysåbne områder er nu dækket af tagrør eller høj urtevegetation, ligesom vedplanter (især birk, pil og el) mange steder har bredt sig på bekostning af engplanterne. Tilgroningen truer de lysåbne plantesamfund og dermed også de fugle, der er afhængige af engenes lave vegetation og mosens åbne vandarealer.

Flora og fauna

De tidligere nævnte undersøgelser har alle understreget Porsemosens store regionale og nationale værdi som et fristed for dyr og planter. Med en stor artsrigdom og forekomst af en række mere eller mindre sjældne arter, er Porsemosen af stor botanisk betydning. Bl.a. avneknippe, spæd pindsvineknop, kødfarvet gøgeurt, rank frøstjerne og almindelig blærerod vokser i mosen. Og en art som stivtoppet rørhvene er ikke almindelig i Hovedstadsregionen generelt. Fra de afgræssede arealer kan nævnes hjertegræs, lav tidsel, lancetbladet høgeurt, seline og kornet stenbræk.

En del træfugle raster forår og efterår i mosen, men det er især for ynglefugle, at mosen er af betydning, måske blandt de vigtigste vådområder i Nordsjælland. I området findes desuden ca. 60 sikkert eller muligt ynglende fuglearter, heriblandt, de fleste år, mange på landsplan mere eller mindre sjældne karakterarter for vådområder: gråstrubet lappedykker, rørhøg, grågås, vandrikse, bynkefugl, pungmejse, sivsanger og græshoppesanger.

Jvf. Dansk Ornitologisk Forenings lokalrapporter og amtets overvågningsrapporter er der i årenes løb set mange mere eller mindre sjældne fuglearter i Porsemosen, bl.a. kan nævnes: rørdrum, fiskeørn, lærkefalk, sortterne (tidligere ynglefugl), mosehornugle, kirkeugle, isfugl, hærfugl, trane, plettet rørvagtel, natravn, pungmejse, skægmejse, flodsanger og savisanger (enkelte år muligt ynglende).

Rekreative forhold

Porsemosen er relativt utilgængelig og består for hovedparten af privatejede parceller. Derfor er offentlighedens muligheder for at opleve mosens rige fugleliv noget begrænsede. En fint overblik over hele mosen og dens omgivelser fås dog fra bakken ved Ole Rømers Observatorium umiddelbart syd for mosen.

Mosens måske største attraktion, forårets imponerende fuglekor, opleves bedst på en tur ad stien langs med Nybølle Å. Her kan man i maj-juni høre stort set samtlige arter af danske sangfugle, heriblandt også flere på landsplan fåtallige eller sjældne arter.

4. Metoder

4.1. Fugletællinger

6 besøg

Optællingerne af ynglefugle i Porsemosen er baseret på kortlægningsmetoden. Der blev udført i alt 6 optællinger i perioden april – juli 2001: 11. april, 3. maj, 23. maj, 13. juni, 24. juni og 4. juli.

I lighed med tidligere tællinger i regi af Københavns Amt optaltes også i 2001 Høholmsøen, der ligger umiddelbart vest for Porsemosen og i naturlig sammenhæng med denne.

Alle fugle, der skønnedes at være lokale ynglefugle, blev registreret og deres position markeret på et feltkort. Samtidigt registreredes ikke-ynglende fugle, der rastede eller fouragerede indenfor undersøgelsesområdet.

Efter den sidste optælling blev alle data fra feltkortene overført til arts kort (ét kort for hver fugleart), hvorefter antallet af ynglepar blev vurderet. Generelt kan følgende siges om opdelingen mellem sikre, mulige og ikke-ynglende fugle (efter Dybbro 1976, Grell & Nielsen 1993):

Sikre ynglepar: tydelig afledningsadfærd hos gamle fugle (især vadefugle). Fugle set på eller ved rede (f.eks. ande- og vadefugle). Dununger set (f.eks. lappedykker, andefugle).

Mulige ynglepar: syngende stationær han (f.eks. vandrikse, spurvefugle). Parringsadfærd (f.eks. ænder, rovfugle). Ængstelig kalden fra gamle fugle (f.eks. vadefugle, spurvefugle). Redebyggende fugle.

Ikke-ynglende fugle: øvrige observationer. For mange vandfugle er der en tendens til, at de optræder flokvis. En enkelt observation af en syngende han af en art, der normalt ikke yngler på lokaliteten. Disse observationer forekommer hyppigst i træktiden, d.v.s. især i april-maj.

De fleste observationer er gjort fra stier omkring mosen samt langs Nybølle Å. Hovedparten af Porsemosen er relativt utilgængelig, hvorfor ungekulde og reder kan være overset. De angivne tal er derfor rimeligvis udtryk for det mindste antal ynglepar.

Kortlægningsmetoden er udviklet til registrering af territoriehævdende småfugle og er i sin oprindelige form baseret på 10 besøg i undersøgelsesområdet (Enemar 1959). Nærværende undersøgelse kan derfor, jvf. Falk (1990) betegnes som en modificeret kortlægning af yngleterritorier.

Under hvert besøg blev relevante oplysninger om mosens naturforhold, herunder trusler, plejebehov etc. ligeledes noteret.

4.2. Vejrforholdene

Vejret har stor betydning for fuglenes overlevelse og ynglesucces. I det følgende beskrives temperatur- og nedbørsforhold i perioden fra vinteren 2000/2001 til juli 2001. (Kilde: DMI's Månedssrapporter).

Vinter 2000/2001

Vinteren 2000/2001 var mild med en samlet middeltemperatur for alle 3 måneder på ca. 1,5 °C over det normale. Især december 2000 var mild med en månedsmiddeltemperatur på 3,9°C (normal 1,6 °C). Nedbørsmæssigt var december 2000 normal (69 mm), januar tør (45 mm) og februar temmelig fugtig (48 mm).

For standfuglene har det milde vintervejr givetvis betydet, at flere fugle end normalt har overlevet vinteren. For vandfuglene har der næppe været problemer med isdække på søer eller i de kystnære farvande, hvorfor der rimeligvis har været gode fødesøgningsbetingelser for disse arter.

Marts

Marts måned var forholdsvis kold med en middeltemperatur på 1,1 °C (normalen: 2,1 °C). Nedbøren var 40 mm, hvilket er 13% under normalgennemsnittet.

Tidligt ynglende arter som f.eks. grågåsen starter normalt æglægningen i midten af marts. Derfor kan den kolde marts tænkes at have forsinket starten af ynglesæsonen for disse arter.

April

April måned var lun i starten og slutningen men med næsten vinterligt vejr i påsken i midten af måneden. Middeltemperaturen for april 2001 blev for landet 5,6 °C , hvilket er 0,1 °C under normalgennemsnittet. Nedbøren blev i gennemsnit ud over landet 61 mm, hvilket er knap 50% over normalen.

Maj

Månedsmiddeltemperaturen for maj i landet som helhed blev 11,4 °C , hvilket er 0,6 °C over gennemsnittet for perioden 1961-90. Nedbøren var 32 mm, hvilket kun er 67% af det normale.

Juni

Trods en sommerlig afslutning blev månedsmiddeltemperaturen for juni kun 12,8 °C , hvilket er 1,5 °C under normalen for perioden 1961-90. Nedbøren blev i gennemsnit ud over landet 62 mm. Normalen er 55 mm.

Juli

Juli 2001 blev meget varm, solrig og temmelig tør. Måneden fik en døgnmiddeltemperatur på 17,5 °C, hvilket er næsten 2 °C over normalgennemsnittet. I gennemsnit faldt der ud over landet 47 mm nedbør, hvilket er 71% af normalgennemsnittet. Solen skinnede i gennemsnit ud over landet 312 timer, svarende til 32% over normalen, og 10 timer i gennemsnit per dag.

Tabel 1: Vejrforhold 2000-2001. Normalgennemsnittet 1961-90 i parentes. Kilde: DMI's Månedssrapporter.

	December	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli
Temp. °C	3,9 (1,6)	1,8 (0,0)	0,5 (0,0)	1,1 (2,1)	5,6 (5,7)	11,4 (10,8)	12,8 (14,3)	17,5 (15,6)
Nedbør, mm.	69 (66)	45 (57)	48 (38)	40 (46)	61 (41)	32 (48)	62 (55)	47 (66)
Sol, timer	40 (39)	32 (41)	85 (71)	124 (117)	153 (178)	301 (240)	248 (249)	312 (236)

5. Resultater

5.1. Porsemosens ynglefugle 2001 - med tilbageblik

Toppet lappedykker *Podiceps cristatus*

Ynglebestand: 2 par

Toppet lappedykker har ynglet regelmæssigt gennem perioden, dog alle årene med ret få ynglepar, hvilket sikkert bl.a. kan tilskrives mangel på egnede ynglepladser samt evt. konkurrence fra gråstrubet lappedykker. Observationer af spillende fugle og voksne fugle med unger tyder på, at 2 par ynglede i Høholmsøen vest for mosen . Her blev 2 par med henholdsvis 2 og 1 unge samt endnu en voksen fugl set den 13. juni. Desuden er gjort enkelte observationer, der ikke umiddelbart antyder yngel, i den store tørvegrav mod syd (figur 2).

Lille lappedykker *Tachybaptus ruficollis*

Ynglebestand: 2-3 par

Lille lappedykker har ynglet regelmæssigt gennem det meste af den periode, hvorfra der er indsamlet oplysninger, med flest ynglepar i midten af 1980erne og begyndelsen af 1990erne. Arten synes at være gået noget tilbage i antal gennem perioden, måske en følge af tilgroning af de mindre vandhuller, arten foretrækker som yngleplads (figur 2).

Registreringer af kaldende fugle i 2001 tyder på, at 1 par ynglede i området mellem Nybølle Å og den store tørvegrav mod syd samt endnu 1-2 par i en tørvegrav mosens sydøstlige hjørne.

Gråstrubet lappedykker *Podiceps grisegena*

Ynglebestand: 3-4 par

Gråstrubet lappedykker har ynglet årligt i Porsemosen i den periode, hvorfra der er indsamlet oplysninger. Årets bestand er relativt lav i forhold til de fleste af de senere år. I modsætning til de fleste tidligere år ynglede arten i 2001 ikke i Høholmsøen og kolonihaveområdet.

Arten ynglede i 2001 kun i større vandsamlinger syd for Nybølle Å.

Her sås og hørtes voksne spillende fugle i april-maj, og senere på sæsonen sås 1-3 unger i følgeskab med voksne fugle (figur 2).

Knopsvane *Cygnus olor*

Ynglebestand: 1 par

De fleste år yngler 1 par knopsvaner i området, oftest i Høholmsøen eller i tilknytning til de store tørvegrave syd for Nybølle Å. I 2001 ynglede 1 par knopsvaner i Høholmsøen, hvor voksne fugle med 1-2 unger blev set ved flere lejligheder i løbet af sommeren (figur 3). Desuden blev gjort enkelte observationer i den store tørvegrave syd for Nybølle Å. Flest fugle (6) blev set den 11. april.

Den tilsyneladende tilbagegang siden tresserne (tabel 2) kan bl.a. tænkes at skyldes den fremskredne tilgroning, der hindrer svanernes udsyn og gør det vanskeligt for fuglene at lande i tørvegravene.

Grågås *Anser anser*

Ynglebestand: 6-8 par

Grågåsen yngler årligt i Porsemosen, men bestanden er særdeles vanskelig at bedømme, da de fleste af de gæs, der ses i mosen om foråret, er ikke-ynglende fugle. Senere på sæsonen lever ynglefuglene overordentligt skjult i den tætte vegetation. Vedvarende iagttagelser af voksne fugle og tilsyneladende par antyder, at 6-8 par i 2001 har ynglet syd for Nybølle Å. I modsætning til de fleste tidligere år gjordes i 2001 ingen iagttagelser, der tyder på yngel i Høholmsøen. En rede blev fundet i den stor tørvegrav mod syd (figur 3).

Gæssene græsser ofte på græsarealerne omkring den næststørste tørvegrav i den sydlige halvdel af mosen. Desuden opholder en del ikke-ynglende grågæs sig ofte på markerne omkring mosen.

Dermed synes årets ynglebestand at være over niveauet for de fleste tidligere år. Forskelle i optællingsmetodik og usikkerheder spiller dog en stor rolle (tabel 2).

Gråand *Anas platyrhynchos*

Ynglebestand: 15-20 par

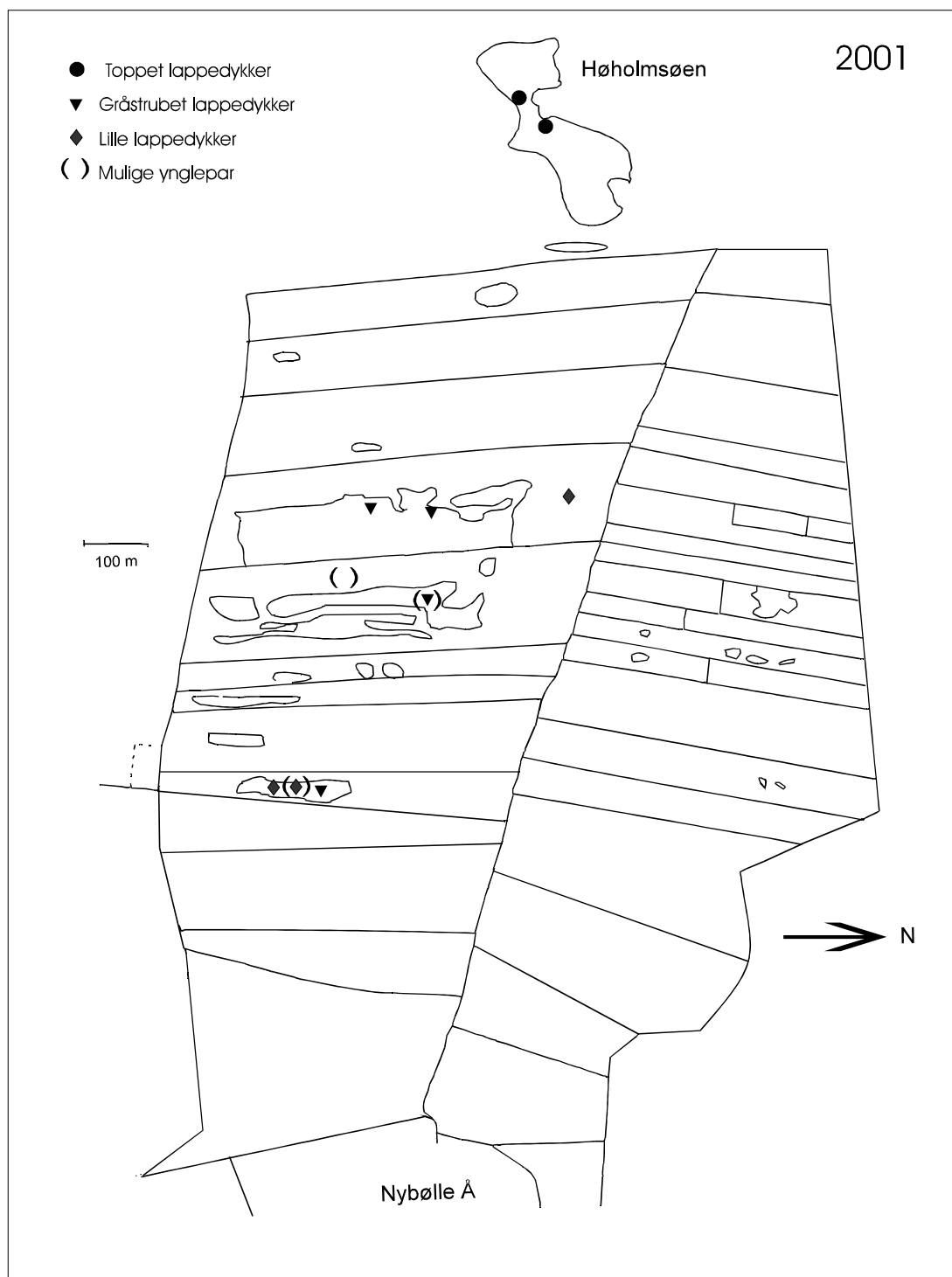
Den nævnte bestand er vurderet ud fra iagttagelser af par, ællinger samt antallet af hanner først i perioden. Flest ungekuld er set i de store tørvegrave syd for Nybølle Å. Her blev også fundet 4 tomme gråandeæg, måske tømt af mink, den 4. juli.

Med forbehold for de usikkerheder, der er forbundet med at registrere arten samt det forhold, at gråender formentlig udsættes i området til jagtlige formål, synes bestanden at have været forholdsvis stabil gennem den periode, hvorfra der er indhentet oplysninger.

Tabel 2: Oversigt over udvalgte ynglefuglearter (antal par) i Porsemosen 1960-2001. Kilder: 1960-69: Ferdinand et al. (1968), 1970-74: Ferdinand (1971), 1978-80: Jensen & Petersen (1976), 1981-85: Dybbroe & Boeg (1982), 1986: Haagenen & Woolhead (1987), 1994: Projekt Fuglenes Danmark, 1993 og 1995-2001: Københavns Amt. R: Forekommer på Miljø- og Energiministeriets Rødliste; G: Forekommer på Miljø- og Energiministeriets Gulliste. A1: Forekommer på EF-Fuglebeskyttelsesdirektivets Anneks 1.

Blank: ingen oplysninger. *: "territorier". **: baseret på antal syngende hanner

Art/år	1960-69	1970-74	1978-80	1981-85	1986	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Toppet lappedykker	0	0	1	+	0	2	1	1-2	0	0	0-1	1	1	2
Lille lappedykker	Min.3	0	1-2	0-2	6-13	6-7	2-3	2-4	0	0	1-2	0	1	2-3
Gråstrubet lappedykker	1-3	2-3	4-5	1-3	6-8	3-4	2-3	3-5	4-6	4-5	3-5	4	5-7	3-4
Knopsvane	5-6	1-2	2	+	1-2	2		1	1	1	1	0-1	0-1	1
Grågås	0-3	1-4	3-5	+	4-5	4-5	3-6	5-6	4-5	3-5	Min.1	1-5	min. 2	6-8
Gravand	1-2	0	0	+	0	0		0	0	0	0	0	0	0
Gråand	10-20	ca.5	11	+	ca.7	Ca.10	8-10	7-9	7-9	10-15	10-15	11-15	15-20	15-20
Atlingand ^R	1-2	1-2	0-1	0	0	0-1		0	0	0	0-1	0	0	0
Skeand	2-4	0	0-1	0	1	0		0	0	0	0-1	0	0	0
Taffeland	1-2	?	0-2	0-1	0	1-2		0	0	0	0-1	0-1	0-3	0-1
Troldand	0	0	2-3	+	0	1	1	1-2	0	0-1	0-2	0	0-3	0-3
Rørhøg ^{A1}	0-1	0		0-1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vandrikse	15-20	15	14	7-18	14-27	7-10	10	5-8	6-8	7-9	8-12	9-11	11-14	14-17
Plettet rørvagtel ^{R,A1}	0-1	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0
Grønbenet rørhøne	min.10	10-15	7	18	7-25	7-8		11-14	8-10	5-6	12-15	8-10	10-12	8-10
Blishøne	min.10	20-25	20	+	25-30	15-17	10-14	8-11	10-15	10-15	10-15	11-15	15-20	21-24
Vibe ^G	min.2	ca.20	2-5	+	5-6	0	1-2	1	1-2	2-3	2-3	2-3	2-3	0-1
Dobbeltbekkasin	4-6	15-20	8-10	+	min.1	0-1	1	1-2	0-1	1-2	1-2	2	2	0-1
Rødben ^G	3-4	"ustadig"	1	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0
Sortterne ^R	Ca.10	0		0-1	0-1	0		0	0	0	0	0	0	0
Engpiber	+	?	5-8		0	2-3	1-2	?	1-2	1	1	0	0	0
Gul vipstjert ^G	+	3			0	0		0	0	0	0	0	0	0
Nattergal	min.10	60-80	25	+	24-47	>20	25-35	Ca.40	>20	>20	>20	15-20	20-25	20-25
Bynkefugl		"ret alm."		1-2	2-3	0		1-2	0-1	0	0	0	0	0
Græshoppesanger		?	4	1-4	3	3-4	2-3	Max.5**	1**	3-4**	3-5**	5*	1**	2-3**
Savisanger ^R		0-2		0-3	0	0		0	0	0	0	0	0	0
Sivsanger ^G	+	"m. alm."	37	1-7	2-3	2-3	1-2	Max 3**	0-1**	Max 3**	Max 2**	5-8**	7-9**	7-10**
Kørsanger		"alm."	3	5	10	4-5	2-5	Ca.5	10-15	5-10	10-15	ca.19**	15-17**	17-21**
Rørsanger	+	"alm."	18	+	ca.200	20-30		Ca.30	>30	>30	>30	>30	>30	>30
Pungmejse ^R	1	?		4-8	6	7-9	3-6	0-1	5-6	2-5	1-2	0-1	1	0-1
Skægmejse					0	0	0	0	0	0	0	0	0-1	0
Rørspurv	+	"m. alm."		+	40-60	>25	30	>25	>25	>25	>25	>25	>30	>30

Figur 2: Yngleudbredelse af toppet lappedykker *Podiceps cristatus*, gråstrubet lappedykker, *Podiceps grisegena* og lille lappedykker *Tachybaptus ruficollis* i Porsemosen 2001.

Taffeland *Aythya ferina*

Ynglebestand: 0-1 par

Arten yngler sent på året, ofte viser hunnerne sig først med ællinger i juli måned. På dette tidspunkt overses de let i den tætte vegetation, hvorfor det er vanskeligt at få sikre ynglebeviser. Det kan derfor ikke udelukkes, at arten gennem årene er overset som ynglefugl i Porsemosen.

Ifølge Grell & Nielsen (1993) kan bestanden (mulige ynglepar) vurderes ud fra antallet af hunner i perioden mellem 15. april og 31. maj. Dog skal tages hensyn til, at mange af de småflokke af taffelænder, der om sommeren ses rundt om i landet, er faldende, ikke-ynglende fugle.

En enkelte hun opholdt sig i denne periode i Høholmsøen vest for mosen, hvorfor ynglebestanden sættes til 0-1 par (figur 3).

Højst 2 par har ynglet i Porsemosen gennem den periode, hvorfra der er indsamlet oplysninger (tabel 2).

Troldand *Aythya fuligula*

Ynglebestand: 0-3 par

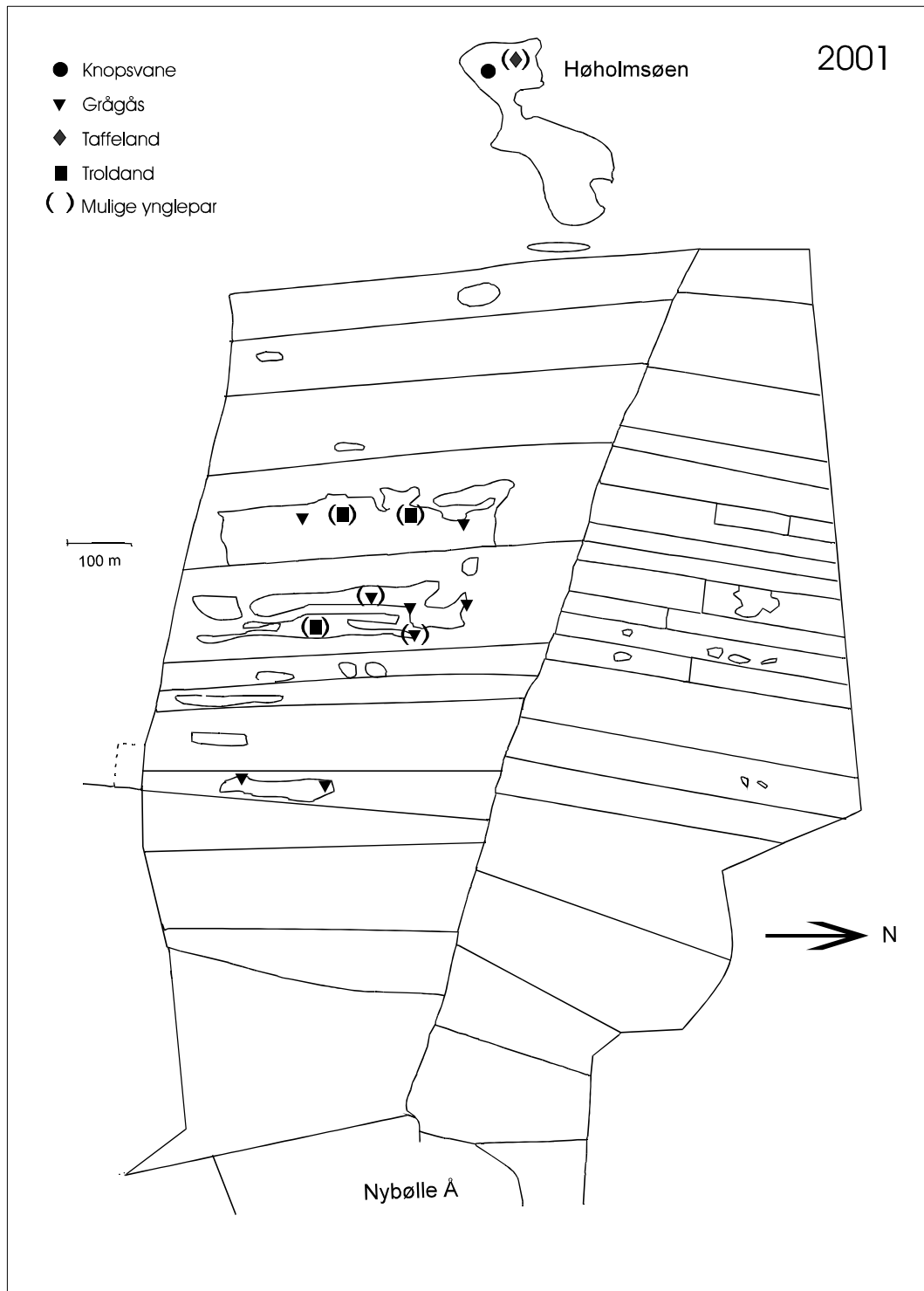
Som foregående art yngler også troldanden sent på året og kan på svært overskuelige lokaliteter som Porsemosen være vanskelig at konstatere sikkert ynglende. Mulige ynglepar optælles jvf. Grell & Nielsen bedst som antallet af hunner i perioden 15. maj til 15. juni. Sikre ynglefund er ikke gjort, men med regelmæssige iagttagelser af 2 par, 1 hun og enkelte hanner i mosens største tørvegrav mod sydvest, kan yngel i dette område ikke udelukkes (figur 3).

Rørhøg *Circus aeruginosus*

Ynglebestand: 1 par

Rørhøgen blev set på de fleste af tællingerne, enkelte eller parvis. Ved flere lejligheder sås fugle med redemateriale samt i parringsflugt, hvorfor 1 par givetvis har ynglet eller forsøgt at yngle i 2001. Unger blev dog ikke set, men bytteaflevering blev set i området mellem Nybølle Å og de store tørvegrave mod syd (figur 4).

Rørhøgen har muligvis ynglet de fleste år siden starten af tresserne (tabel 2), ligesom rastende fugle forår og efterår ofte opholder sig i området.

Figur 3: Yngleudbredelse af knopsvane *Cygnus olor*, grågås *Anser anser*, taffeland *Aythya ferina* og trolldand *Aythya fuligula* i Porsemosen 2001.

Vandrikse *Rallus aquaticus*

Ynglebestand: 14-17 par

Den nævnte ynglebestand er nogenlunde på linie med de fleste tidligere år. Bestanden synes at svinge noget i forhold til vandstanden i området, og det er sandsynligt at tilgroning og vandindvinding har tørlagt tidligere velegnede områder for arten, der foretrækker vanddækkede sumpområder. Porsemosens udstrækning taget i betragtning, er bestanden imidlertid fortsat imponerende, og kun få andre lokaliteter i amtet (om nogen) rummer en tilsvarende bestand af ynglende vandrikse.

Den nævnte 2001-ynglebestand er baseret på registreringer af kaldende fugle op til 17 forskellige steder i mosen (figur 4).

Grønbenet rørhøne *Gallinula chloropus*

Ynglebestand: 8-10 par

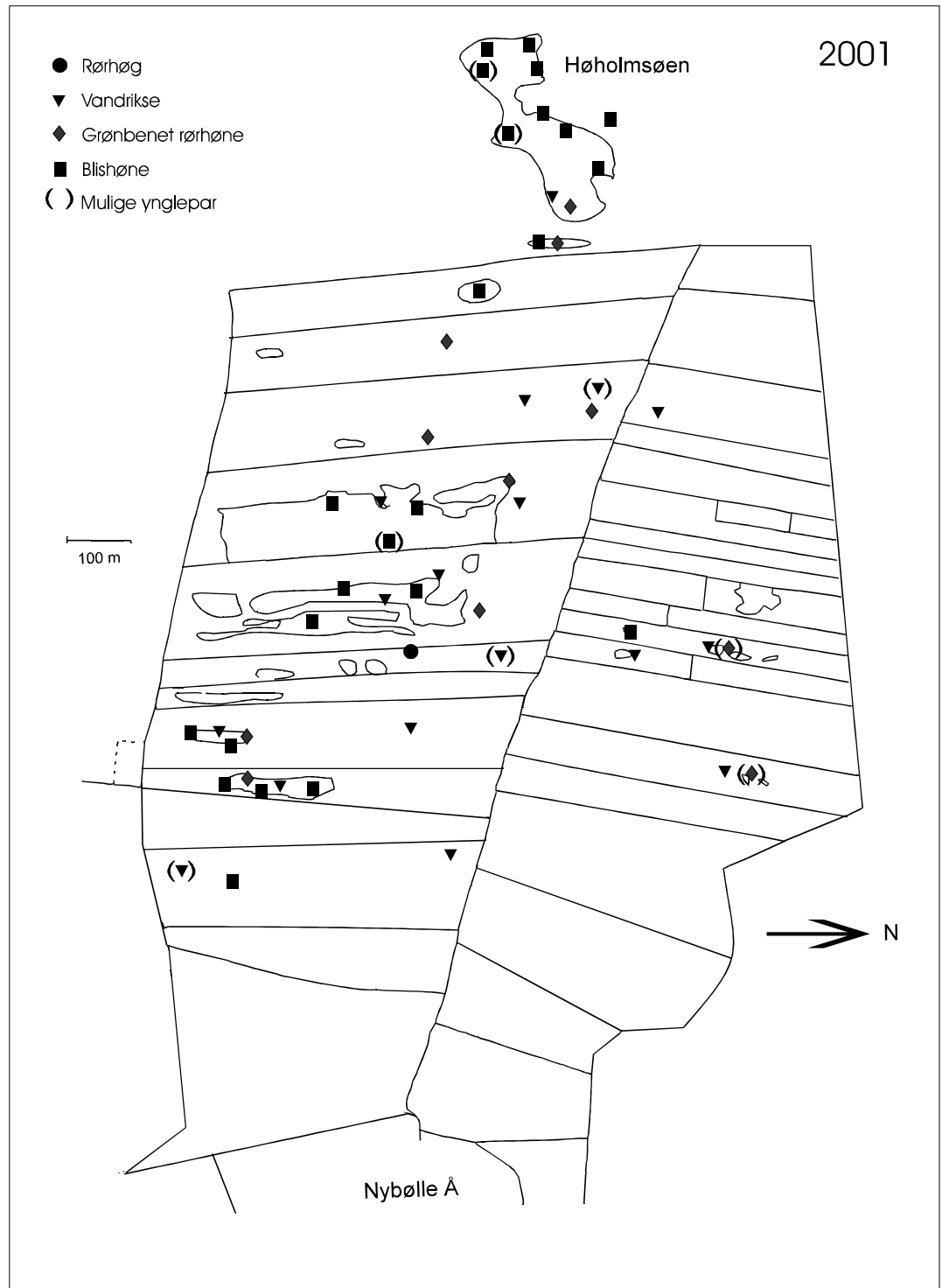
Bedømt ud fra registreringer af kaldende fugle, iagttagelser af enlige voksne fugle og par kan op til 10 par have ynglet i 2001, hvilket er nogenlunde på linie med de fleste tidligere år (tabel 2). Dog spiller tilfældigheder også ind, da arten let overses i den tætte vegetation, og stemmen kun kan høres indenfor relativt kort afstand (figur 4).

Blishøne *Fulica atra*

Ynglebestand: 21-24 par

Porsemosens ynglebestand er vanskelig at opgøre, idet der gøres relativt få sikre ynglefund i det svært overskuelige moseterræn, ligesom en del ikke-ynglende fugle utvivlsomt befinder sig i området. Unger blev set i Høholmsøen (7 kuld), i kolonihaveområdet (1 kuld) samt i de store tørvegrave mod syd (3-4 kuld).

Den nævnte ynglebestand skal betragtes som et forsigtigt skøn baseret på iagttagelser af tilstedeværende voksne fugle, tilsyneladende par, rugende fugle og iagttagelser af ungekuld (figur 4). Dermed er 2001 -bestanden på linie med de første år i den periode, hvorfra der er indsamlet oplysninger, men relativt høj i forhold til de senere år.

Figur 4: Yngleudbredelse for rørhøg *Circus aeruginosus*, vandrikse *Rallus aquaticus*, grønbenet rørhøne *Gallinula chloropus* og blishøne *Fulica atra* i Porsemosen i 2001.

Vibe *Vanellus vanellus*

Ynglebestand: 0-1 par

Med enkelte spredte iagttagelser af fugle på engene nord for Nybølle å, kan det ikke udelukkes, at arten ynglede i 2001. Desuden sås rastende fugle på agerjorden sydøst for mosen, dog uden at yngel kunne konstateres. Med 0-1 ynglepar i 2001 synes viben tæt på at være ved at forsvinde fra området som ynglefugl (figur 5).

Ynglebestanden af vibe har siden midten af 90'erne ligget mellem 1-3 par med færrest i 1995. Viben var tidligere blandt mosens karakterfugle. Så sent som i 1986 ynglede 5-6 par, og tilbage i 1970-74 meldes om helt op til 20 ynglepar (tabel 2). Arten er gennem samme periode gået betydeligt tilbage i antal på landsplan af de samme årsager, der antageligt har reduceret dens antal i Porsemosen: tilgroning, lav vandstand og en reduktion af det samlede græsningsareal.

Af samme grund forekommer viben nu på Miljø- og Energiministeriets Gulliste over "Opmærksomhedskrævende" danske ynglefugle.

Tidligere ynglede viben også på engene nordvest for Nybølle Å, men dette område er nu helt ødelagt af dræning, opfyldning og tilplantning.

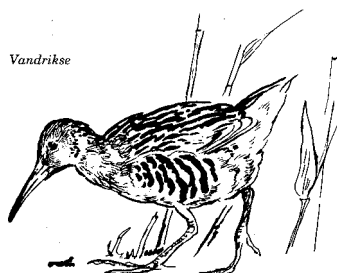
Dobbeltbekkasin *Gallinago gallinago*

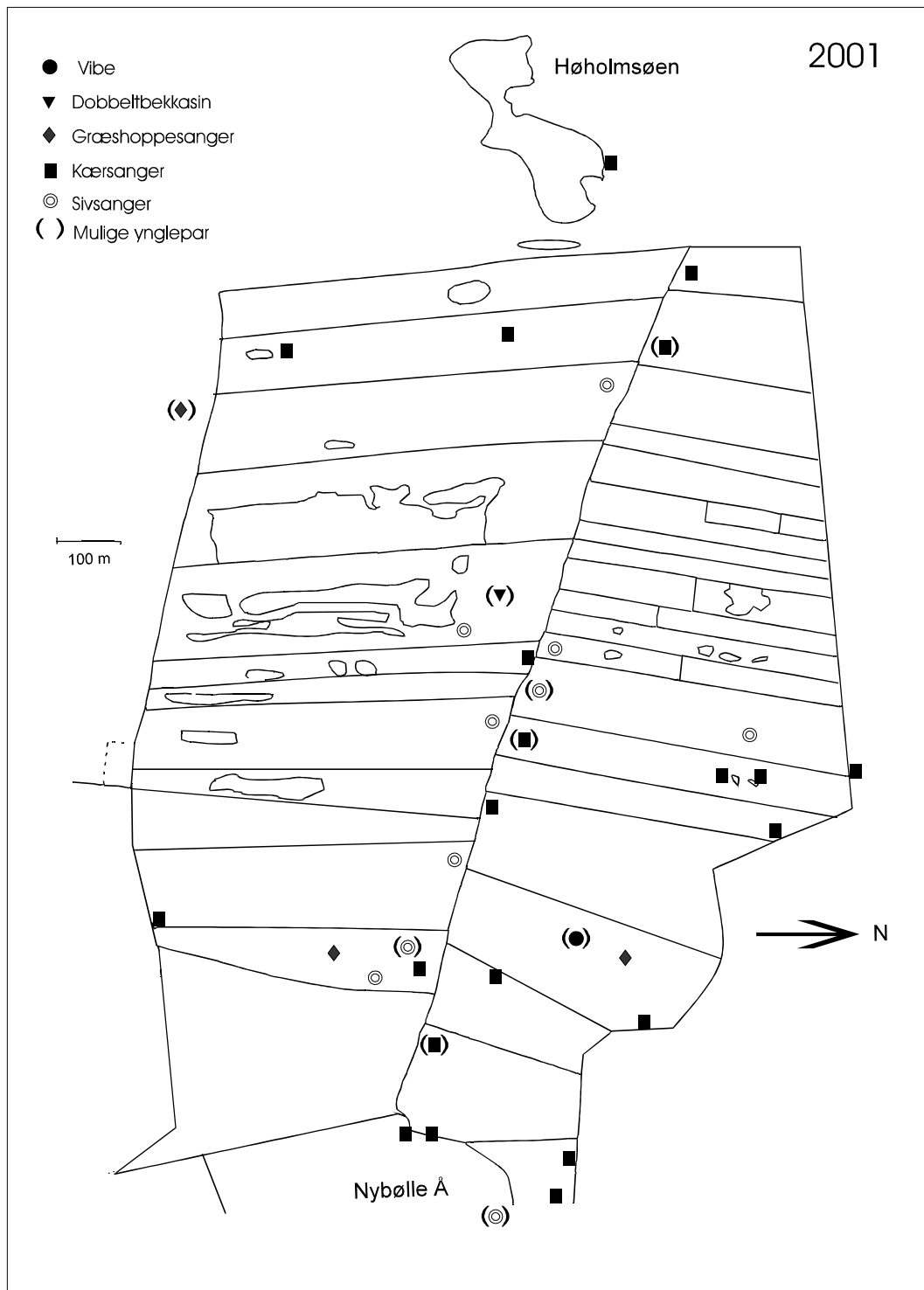
Ynglebestand: 0-1 par

En spillende fugl blev i 2001 blot registreret ved én lejlighed, i området mellem Nybølle Å og de store tørvegrave mod syd. Ingen fugle blev set på de kendte ynglepladser nordøst for Nybølle Å, hvorfor det er usikkert, hvorvidt arten ynglede i mosen i 2001 (figur 5). Dobbeltbekkasinen har tidligere (1993 og 1996) været tæt på at forsvinde fra området som ynglefugl men har dog ynglet med mindst 1 par gennem det meste af perioden (tabel 2).

Desuden kan der i enkelte år ses et relativt stort antal rastende, ikke-ynglende fugle, især først på sæsonen.

Selv om 15-20 ynglepar i begyndelsen af 70'erne virker højt sat, synes det sikkert, at bestanden er gået tilbage siden tresserne. Arten er ellers forholdsvis tolerant overfor tilgroning, idet den især findes på arealer, der ikke græsses for intensivt

Figur 5: Yngleudbredelse for vibe *Vanellus vanellus*, dobbeltbekkasin *Gallinago gallinago*, græshoppesanger *Locustella naevia*, kærsanger *Acrocephalus palustris*, og sivsanger *Acrocephalus schoenobaenus* i Porsemosen i 2001.

Nattergal *Luscinia luscinia*

Ynglebestand: 20-25 par

Nattergalen er blandt mosens karakterfugle. Bestanden er ikke talt systematisk op, men bedømt ud fra antallet af syngende hanner langs med Nybølle Å og mosens randområder tæller den mindst 20-25 ynglepar.

Græshoppesanger *Locustella naevia*

Ynglebestand: 2-3 par

Syngende fugle blev i 2001 hørt på de tilgroede engarealer i områdets sydøstlige del, på engene nordøst for Nybølle Å samt på et græsareal i områdets sydvestlige del, hvorfor bestanden i 2001 skønnes til mindst 2 og højst 3 ynglepar (figur 5).

Samme metodik er sandsynligvis anvendt for de fleste af årene i tabel 2, hvorfor tallene bør være sammenlignelige. Det skal dog bemærkes, at denne metode kan tænkes at føre til en overvurdering af bestanden, idet ikke alle syngende hanner er ynglefugle.

Sivsanger *Acrocephalus schoenobaenus*

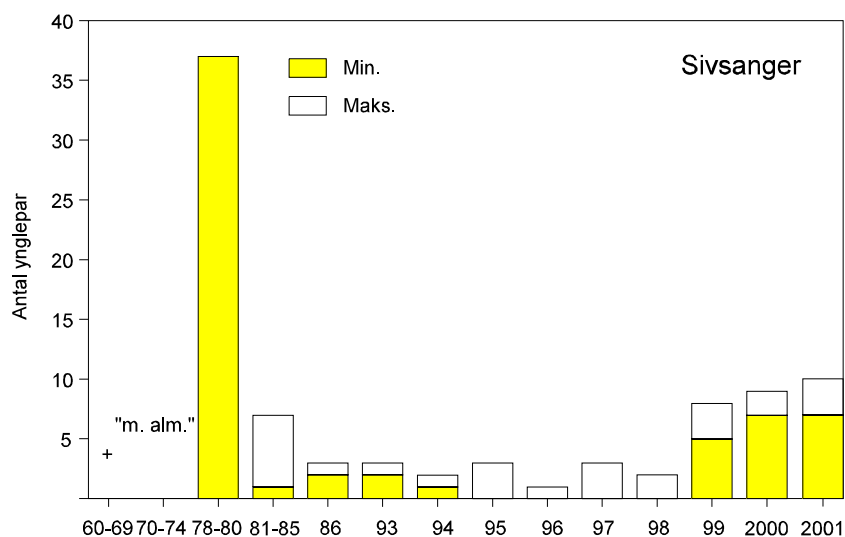
Ynglebestand: 7-10 par

Sivsangeren var tidligere en overordentlig almindelig ynglefugl i Porsemosen men er siden gået voldsomt tilbage i antal, en udvikling der også kendes på landsplan.

Den langsigtede tilbagegang i sivsangerbestanden er et internationalt kendt fænomen, der normalt tillægges tørke i Sahel-området i Afrika, hvor arten overvintrer. Af samme grund forekommer sivsangeren nu på Miljø- og Energiministeriets Gulliste over "Opmærksomhedskrævende" danske ynglefugle.

Efter at være stærkt reduceret i antal gennem en lang årrække, er arten nu ved at etablere sig som ynglefugl i mosen (figur 6). I 2001 hørtes syngende fugle 7 forskellige steder i mosen – med op til 10 registreringer i slutningen af maj. Dermed synes bestanden at være på niveau med 2000-bestanden (7-9 par), der var den største siden 1980'erne. Syngende fugle hørtes især langs med Nybølle Å samt på det fugtige engområde i mosens nordligste ende. Desuden hørtes syngende fugle i mosens centrale dele nær de største tørvegrave mod sydvest (figur 5).

Som for græshoppesangeren skal det bemærkes, at de anførte ynglepar (i lighed med tidligere år) er baseret på antallet af syngende hanner, hvilket i nogle tilfælde kan tænkes at føre til en overvurdering af bestanden, idet ikke alle syngende hanner er ynglefugle.

Figur 6: Bestandsudvikling for sivsanger i Porsmosen.

Kærsanger *Acrocephalus palustris*

Ynglebestand: ca. 17-21 par

Bedømt ud fra antallet af syngende hanner kan op til 21 par have ynglet i 2001, hvilket er på linie med de to foregående år, men særdeles mange sammenlignet med tidligere år. Arten er tilknyttet høj urtevegetation, bl.a. brændenælder og er givetvis begunstiget af en moderat tilgroning af tidligere grænsningsarealer. Som nævnt for andre arter skal det dog også her bemærkes, at de anførte ynglepar er baseret på antallet af syngende hanner, hvilket i nogle tilfælde kan tænkes at føre til en overvurdering af bestanden, idet ikke alle syngende hanner er ynglefugle (figur 5).

Rørsanger *Acrocephalus scirpaceus*

Ynglebestand: >30 par

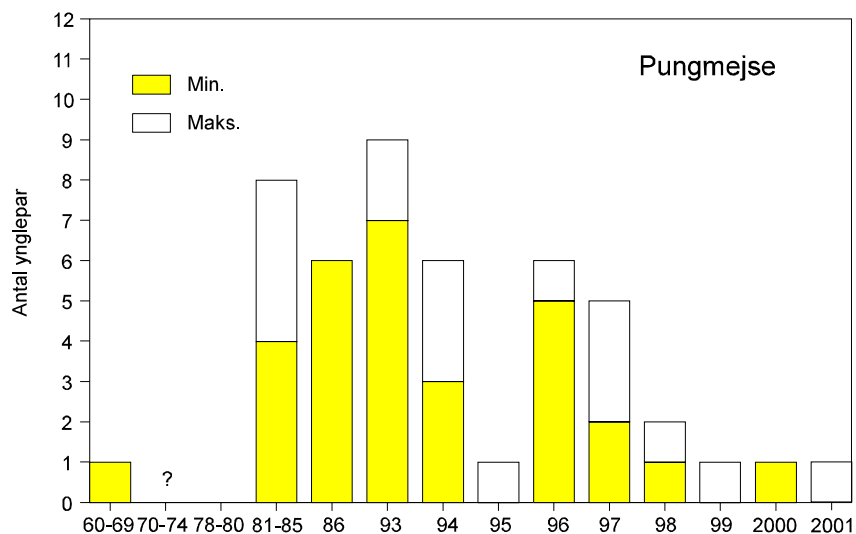
En af mosens karakterfugle. Bestanden er ikke talt op, men bedømt ud fra antallet af syngende hanner tæller den givetvis mere end 30 ynglepar.

Pungmejse *Remiz pendulinus*

Ynglebestand: 0-1 "par"

Med kun én registrering af en kaldende fugl ved Høholmsøen den 11. april, er det usikkert, om arten yngede i 2001. Normalt bedømmes pungmejsebestandens størrelse på baggrund af antallet af færdigbyggede reder.

I 2000 blev gjort enkelte observationer af kaldende fugle centralt i mosen, men heller ikke dette år blev der gjort redefund, og med det meget lave 2001-tal synes arten nu tæt på at forsvinde som ynglefugl fra området.

Figur 7: Bestandsudvikling for pungmejse i Porsemosen.

Selvom det ikke kan udelukkes, at reder er overset i den tætte vegetation, er det givet, at bestanden i 2001 var særdeles lille sammenlignet med de fleste tidligere år. Ses der på udviklingen de seneste ca. 10 år synes der dermed at være tale om en klart nedadgående tendens for pungmejse i Porsemosen.

Porsemosen var pungmejsens første ynglested i Danmark, idet et par ynglede i 1964. Formentligt har arten ynglet regelmæssigt siden. Den har været registreret årligt siden 1981 og skulle også have ynglet i 1966-1968 og 1970 (Jensen & Petersen 1976). Enkelte år i overvågningsperioden er reder øjensynligt fjernet i løbet af sæsonen. Selvom noget sådant er særdeles uheldigt for pungmejse, der optræder på Rødlisten over truede danske ynglefugle (i kategorien "Sjælden"), er dette næppe tilstrækkeligt til at forklare hele den tilbagegang, der har fundet sted gennem perioden (figur 7).

Rørspurv *Emberiza schoeniclus*

Ynglebestand: >30 par

En af mosens karakterfugle. Bestanden er ikke talt op, men bedømt ud fra antallet af syngende hanner tæller den givetvis mere end 30 ynglepar.

5.2. Øvrige ynglefugle 2001

Foruden de allerede nævnte arter ynglede i 2001 en række andre fuglearter mere eller mindre talrigt i og omkring Porsemosen.

Tilknyttet mosens opvækst af især birk, pil og el ynglede følgende mere eller mindre udprægede **skov- og kratfugle**: ringdue *Columba palumbus*, gøg *Cuculus canorus* (ca. 5 "par"), stor flagspætte *Dendrocopos major*, gærdesmutte *Troglodytes troglodytes*, jernspurv *Prunella modularis*, rødhals *Erythacus rubecula*, solsort *Turdus merula*, sjagger *Turdus palustris* (min. 3

par), sangdrossel *Turdus philomelos*, gulbug *Hippolais icterina* (min. 2 par), gærdesanger *Sylvia curruca*, tornsanger *Sylvia communis*, havesanger *Sylvia borin*, munk *Sylvia atricapilla*, gransanger *Phylloscopus collybita*, løvsanger *Phylloscopus trochilus*, halemejse *Aegithalos caudatus* (1-2 par) blåmejse *Parus caeruleus*, musvit *Parus major*, skovskade *Garrulus glandarius*, hus-skade *Pica pica*, skovspurv *Passer montanus*, bogfinke *Fringilla coelebs*, grønirisk *Carduelis chloris*, stillits *Carduelis carduelis*, tornirisk *Carduelis cannabina*, gråsirken *Carduelis flammea* (1 i sangflugt ved store tørvegrave mod syd 24. juni) og dompap *Pyrrhula pyrrhula*.

I **det tilstødende agerland** yngler bl.a.: musvåge *Buteo buteo*, tårnfalk *Falco tinnunculus*, agerhøne *Perdix perdix*, fasan *Phasianus colchicus*, råge *Corvus frugilegus*, sanglærke *Alauda arvensis*, landsvale *Hirundo rustica*, bysvale *Delichon urbica*, allike *Corvus monedula*, krage *Corvus corone*, stær *Sturnus vulgaris* og gulspurv *Emberiza citrinella*.

I alt fandtes 61 sikkert eller muligt ynglende fuglearter i Porsemosen 2001.

5.3. Ikke-ynglende arter 2001

Desuden sås forår og sommer 2001 en række ikke-ynglende arter:

Skarv *Phalacrocorax carbo*

1 den 3. maj.

Fiskehejre *Ardea cinerea*

1-5 set på alle tællinger.

Gravand *Tadorna tadorna*

2 i Høholmsøen den 23. maj.

Pibeand *Anas penelope*

1 han sås i Høholmsøen den 13. juni.

Spurvehøg *Accipiter nisus*:

Yngler i omegnen og ses regelmæssigt i mosen, bl.a. 1 den 13. juni og 1 den 4. juli.

Svaleklire *Tringa ochropus*

1 den 13. juni nordøst for åen; 1 den 4. juli ved Høholmsøen.

Hættemåge *Larus ridibundus*, **stormmåge** *L. canus* og

Sølvmåge *L. argentatus*

Almindelige overflyvende på alle tællinger. Af og til fouragerende i området.

Mursejler *Apus apus* og **digesvale** *Riparia riparia*

Almindelige overflyvende på alle tællinger.

Skovpiber *Anthus trivialis*

1 den 3. maj.

Flodsanger *locustella fluviatilis*

1 syngende i området mellem mosen og Høholmsøen den 23. maj.

Rødrygget tornskade *Lanius collurio*

1 hun ved Nybølle Å den 23. maj.

Patterdyr: hare *Lepus europaeus*, ræv *Vulpes vulpes* og rådyr *Capreolus capreolus* set på næsten alle tællinger. Desuden 1 lækat *Mustela erminea* den 11. april.

6. Porsemosen som ynglefuglelokalitet

For at kunne sammenligne vigtigheden af forskellige fuglelokaliteter anvender Dansk Ornitologisk Forening et system til at "værdisætte" fuglelokaliteterne. Systemet baserer sig på Ferdinand (1971), Dybbro & Boeg (1982) og senest Falk (1992). Princippet er, at de enkelte lokaliteter for hver naturtype (skove, søer og moser, heder og klitter, kyster (strandenge og fugleøer) samt enge og overdrev klassificeres i 4 kategorier på baggrund af forekomsten af udvalgte karakterarter. Forekommer Rødlistede fuglearter gælder, at deres blotte tilstedeværelse automatisk placerer den pågældende lokalitet i den højeste kategori. Også meget store bestande af Gullistede arter kan være grundlag for en placering i de høje kategorier.

Kategorierne er: 1: "Ekstraordinært gode fuglelokaliteter", 2: "Meget gode fuglelokaliteter" og 3: "Gode fuglelokaliteter". I og omkring Porsemosen yngler især karakterarter for naturtypen "vådområder". Af tabel 3 fremgår Selsø Sø's ynglebestand af karakteristiske vådområdearter samt hvilke antalskriterier, der benyttes ved klassificering af V-lokaliteter.

Er en lokalitet eksempelvis klassificeret som V2, betyder det, at lokaliteten er en "meget god fuglelokalitet for **vådområde**fugle".

Tabel 3: Antallet af ynglepar på **vådområde**fuglelokaliteter (søer og moser) for klassificering som henholdsvis kategori 1, 2 og 3. I sidste kolonne er angivet antallet af ynglefugle i Porsemosen i 2001. + angiver "tilstedeværende". *: vandfugle omfatter ande -og vadefugle, vandhøns og lappedykkere.

	Kategori			Porsemosen 2001
	1	2	3	
Gråstrubet lappedykker	20	10	+	3-4
Atlingand	8	4	+	0
Skeand	25	12	+	0
Taffeland	20	6	+	0-1
Troldand	15	5	+	0-3
Grågås	40	10	+	6-8
Rørhøg	5	+		1
Vandrikse		10	+	14-17
Dobbeltbekkasin		10	+	0-1
Pungmejse	+			0-1
Græshoppesanger	+	1	+	2-3
Vandfugle ialt*	200	60	30	23-34

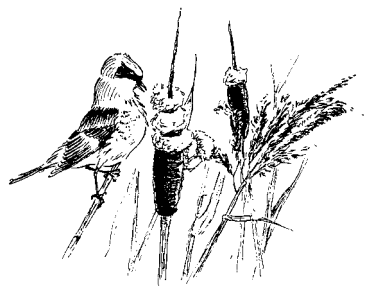
*Ande- og vadefugle samt vandhøns og lappedykkere

I og omkring Porsemosen yngler især karakterarter for naturtypen "vådområder". Af tabel 3 fremgår Porsemosens ynglebestand af karakteristiske sø -og mosearter samt hvilke antalskriterier, der benyttes ved klassificering af V-lokaliteter.

Blot én af de nævnte arter yngler med det angivne antal par, klassificeres lokaliteten i den respektive (og højest mulige) kategori. En oplagt svaghed ved at vurdere fuglelokaliteters værdi alene på karakterarters

forekomst er, at store områder næsten altid vil ende i en større kategori end små (stort areal = mange ynglepar).

Ikke desto mindre kan Porsemosen, trods sin beskedne udstrækning, alene på grund af den "Rødlistede" pungmejses (beskedne) forekomst klassificeres som en ekstraordinær god fuglelokalitet, d.v.s. den højeste af de mulige kategorier (V1). Uden pungmejsens tilstedeværelse ville Porsemosen dog fortsat være en V2-lokalitet på grund af den meget store bestand af ynglende vandrikse.

7. Pleje og overvågning

Store dele af Porsemosen er fortsat under tilgroning, bl.a. som følge af græsningsophør på tidligere afgræssede arealer. Dette truer mosens bestand af ynglende eng- og vandfugle, en gruppe af fugle, der også på landsplan er gået tilbage som følge af biotopsforandringer. På længere sigt truer vegetationsudviklingen derfor Porsemosens mosens værdi som fuglelokalitet.

Bl.a. mosens fugleforekomster lå til grund for fredningen af Porsemosen i 1968, hvorfor den gradvise forringelse af mosen som fuglelokalitet bør imødegås ved hjælp af passende plejeindgreb, hvilket primært indebærer rydning af uønsket vegetation og hævnning af vandstanden. Med hensyn til pleje henvises til de allerede udarbejdede plejeplaner for Porsemosen og rapporter fra tidligere fugletællinger. Fra besøgene i de seneste år skal blot nævnes:

- allerede nu fælder flere af lodsejerne træer og buske rundt omkring i mosen som led i en mere eller mindre selvbestaltet naturpleje. Alt andet lige er en sådan rydning bedre end ingenting, f.eks. findes nu en stor orkidebestand i et tidligere stærkt tilgroet område mellem Nybølle Å og mosens to største tørvegrave. Fældningen foregår imidlertid forholdsvis planløst, og træer, grene m.m. efterlades som oftest i bunker på stedet. Eventuelle træfældninger o.lign. bør følge en overordnet plejeplan, og det afskårne materiale bør efterfølgende fjernes fra lokaliteten. Dertil kommer, at de private initiativer oftest synes at rette sig mod jagtbare arter som fasaner og (udsatte) gråænder og indebærer f.eks. opsætning af andehuse og beplantning af den allerede stærkt tilgroede mose.
- tidligere engarealer mod nordvest er nu gennemskåret af et omfattende system af afvandingskanaler, et stort læs sten er smidt umiddelbart nord for åen, en ca. 6 meter bred vej er anlagt fra nord til syd, og mod nord er etableret et anlæg med bistader.
- de tidligere enge nordvest for granplantagen er nu næsten helt forsvundne p.g.a. tilgroning og tilplantning omkring en andedam.
- særligt de nordlige mosearealer er prægede af omfattende rørskær, anlæg af stier og adskillige jagttårne.

Det foreslås, at der fortsat gennemføres en årlig optælling af ynglende fugle i Porsemosen, bl.a. med henblik på at vurdere effekten af en eventuel vandstandshævning samt af eventuelle andre plejetiltag.

9. Referencer

- Dybbro, T. 1976. De danske ynglefugles udbredelse. - Dansk Ornitologisk Forening.
- Dybbro, T. & H. Boeg 1982. Fuglelokaliteter i Hovedstadsområdet. - Dansk Ornitologisk Forening.
- Enemar, A. 1959. On the determination of the size and composition of a passerine bird population during the breeding season. - Vår Fågelvärld 18: supp. 2.
- Falk, K. 1990. Vejledning i metoder til overvågning af fugle. - Skov- og Naturstyrelsen.
- Falk, K. 1992. Udkast til vejledning i metoder til biologisk klassifikation af naturlokaliteter. - Skov- og Naturstyrelsen.
- Ferdinand, L. K. Fog & K. Pilegård 1968. En naturhistorisk undersøgelse af søer og moser i Københavns vestegn. Meddelelser om danske naturlokaliteter, nr. 1. - Natur og Ungdom.
- Ferdinand, L. 1971. Større danske fuglelokaliteter, 1. del. - Dansk Ornitologisk Forening.
- Ferdinand, L. 1980. Fuglene i landskabet, større danske fuglelokaliteter, bind 2. - Dansk Ornitologisk Forening.
- Gravesen, P. 1976. Oversigt over botaniske lokaliteter 1, Sjælland. - Miljøministeriet og Dansk Botanisk Forening.
- Grell, M.B. & M. Nielsen 1993. Optællingskalender. - Dansk Ornitologisk Forening.
- Haagensen, A. & J. Woolhead 1987. Ynglefugle i Porsemosen 1986. - Hovedstadsrådet.
- Hansen, K.M. 1984. Naturfører for Store Vejleå Dalen. - Albertslunds lokal-komité, Danmarks Naturfredningsforening.
- Binau, H. & K.M. Hansen 1986. Porsemosen - en statusrapport. - Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomiteer i Tåstrup, Ballerup og Albertslund.
- Hansen, P.E. 1993. Botaniske interesser i Porsemosen 1993. - Københavns Amt.
- Hesselsøe, M. 1990. Paddelokaliteter i Københavns amt.-Københavns amt.
- Jacobsen, E.M. 1988. Plejeplan for ynglefugle i Porsemosen. - Hovedstadsrådet.

Jacobsen, E.M. 1994. overvågning af pungmejser i porsemosen 1994. - Internt arbejdsnotat fra Københavns Amt.

Jacobsen, E.M. 1997. Hvor mange fugle yngler i Danmark. – Dansk Orn. Foren. Tidskr. 91: 93-100.

Jensen, L.G. & B.S. Petersen 1976. Porsemosen - en sjællandsk fuglelokalitet. - Danske Fugle 4: 205-221.

Kayser, B. & L. Braae. 1987. Naturovervågning ved hjælp af fugleoptællinger 1986. - Hovedstadsrådet.

Københavns Amt 1993 & 1995-2001: Ynglefugle i Porsemosen. - Københavns Amt.

Miljø- og Energiministeriet 1998: Gulliste 1997 over planter og dyr i Danmark.

Miljø- og Energiministeriet 1998: Rødliste 1997 over planter og dyr i Danmark.